

Mares que no són com les altres

'Elektra'

Ara corre al Liceu una estupenda posada en escena d'una de les primeres òperes de Richard Strauss (1864-1949), *Elektra*, basada en diverses tragèdies d'Èsquil, Sòfocles i Eurípides, els grans tràgics del segle V aC. Com en el cas de *Salomé*, la seva primera òpera important, Strauss recorria a la mitologia de Grècia o d'Israel, mogut, possiblement, pel prestigi que l'envoltava gràcies a l'historicisme i l'arqueologia. Si *Salomé* ja havia estat una òpera "revolucionària" per a l'època, *Elektra* semblava portar al límit la gosadia de Strauss, per molt que el públic hagués llegit o hagués vist la història d'aquesta dona, filla d'Agamèmnon i de Clitemnestra, que instiga el seu germà, Orestes, a assassinar la pròpia mare i el seu amant, Egist, tots dos assassins, al seu torn, d'Agamèmnon.

No és cap òpera fàcil, ni de bon tros, com tampoc no ho havia estat l'esmentada *Salomé*, de música potser més fàcil de pair. Però Strauss va adonar-se de seguida que aquesta mena de brutals partitures escèniques no eren del gust del públic burgès de l'Europa Central del seu temps –*Elektra* (1909) es va estrenar a Dresden, igual que *Salomé*–, i no va trigar a rectificar en bona mesura la seva música, i en màxima mesura els arguments de les seves obres per a l'escena. Si les dues obres que hem citat estaven compostes a partir d'episodis esgarrifosos de la mitologia antiga, una bona colla de les òperes més *vieneses* que després donarien tanta fama a Strauss van partir d'arguments forjats per un dels més grans homes de teatre del *fin-de-siècle* vienès, el refinat Hugo von Hofmannsthal. És el cas d'*El cavaller de la rosa* –absolutament recomanable per als amants de *Les noces de Fígaro*, de Mozart, la qual glossa en certa manera–

A. BOFILL / LICEU

o d'*Ariadna a Naxos*, que narra el mite d'aquesta noia abandonada per Teseu a l'illa de Naxos entreteixit amb una comèdia d'arlequins a la italiana: la suma de comèdia i tragèdia converteix aquesta Ariadna en una de les obres més genials de la història de l'òpera. Strauss estava tan orgullós d'*El cavaller de la rosa*, i l'obra l'havia fet tan immensament conegut a tot Europa (i ric) que, durant l'entrada dels aliats en terres alemanyes al final de la guerra, quan uns oficials americans van passar per la seva casa de Garmisch-Partenkirchen per dir-li que havien de manllevar-li per convertir-la en un lloc d'ús militar, el músic va exclamar –encara amb bata, de bon matí, avisat per un majordom–: "Això és impensable, senyors. Jo sóc el compositor d'*El cavaller de la rosa*". No va servir de res. Va ser l'únic destorb, passatger, que li va comportar haver fet els ulls grossos, haver col·laborat fins i tot, amb el règim de Hitler. ♦♦

EPA

L'aquari humà acull mares que no poden perdonar segons què, mares ofegades i mares que sobresurten pels marges

Confiances que s'acaben com qui apaga un interruptor

Circula el rumor que *L'aquari* de David Vann és un conte de fades. Potser sí, però n'hi ha de més ensucrats. Ja ho diu la Sheri, la mare de la Caitlin: és un conte de fades en què el príncep porta una soga al coll. "A la versió real de la Ventafocs –especula la Sheri–, deu haver-hi sogues que no veiem. Ves que no sigui una demanda per assetjament sexual. El príncep, polític, grapeja la Ventafocs durant un ball i ella l'amenaça que ho esbombarà als quatre vents, per tant no té més remei que endur-se-la al castell per fer-la callar, i s'inventen allò de la sabata de vidre per dissimular".

El príncep d'aquesta història, si n'hi hagués cap, és conscient que les carbasses no es tornen carrosses així com així: "Tot el que ens passa, fins a la cosa més petita, deixa un bony, i són bonys que no desapareixen mai –diu–. Som tots una desferia amb potes".

La novel·la de Vann, editada en català per Periscopi amb traducció de Yannick Garcia, va de relacions familiars, i de la dificultat de perdonar segons quines coses a segons quins familiars. Va d'una mare i una filla que es desplomen juntes al llit quan arriben a casa i que només es tenen l'una a l'altra, fins que. Va de

confiances que s'acaben de cop com qui apaga un interruptor. Va d'amors incondicionals esquarterats o trencats per sempre. Va d'unes proves duríssimes que la mare fa passar a la filla perquè aquesta senti el que aquella va sentir. I sí, malgrat tot és una obra amb més llum que les anteriors de l'autor.

La primera novel·la de Ferrante abans de ser un fenomen editorial

La nova novel·la d'Elena Ferrante, que de fet és la més vella, també aborda la relació entre una mare i una filla. *L'amor que molesta*, publicada per Navona amb traducció d'Anna Carreras, arrenca amb la mare ofegada al mar. Durant l'enterrament, la Delia pensa que per fi ja no tindrà l'obligació de preocupar-se mai més per ella. Al cementiri les tres filles de l'Amalia s'abracen i es diuen que es veuran aviat, sabent que és mentida.

I els lectors anem coneixent els lligams entre mare i filla a mesura que la Delia grata la vida de la progenitora morta. "No sabia si el que anava descobrint i explicant-me, des que ella no existia i no m'ho podia replicar, em provocava més horror o més plaer". Un cop desapareguda una dona que durant anys només havia representat una càrrega gruixuda, la Delia s'adona que en-

alitat porta l'Amalia sota la pell.

L'amor que molesta és la primera novel·la signada per Elena Ferrante, abans que aquest pseudònim esdevingués sinònim de fenomen editorial. Es va publicar a Itàlia el 1992, i tres anys després va ser duta al cine per Mario Martone.

La dona que va voler tenir un fill amb cada home que estimés

Angelika Schrobsdorff (Friburg de Brisgòvia, 1927 - Berlín, 2016) va tenir una mare que trencava esquemes. L'Else era una dona que es va prometre viure la vida amb l'ànima oberta i tenir un fill amb cada home que estimés. Va acabar tenint tres fills de tres pares diferents. La filla petita d'aquella dona inconformista reconstrueix la història materna en el llibre *Tu no ets una mare com les altres*. L'ha publicat La Campana, traduït per Albert Vitó i Godina.

En una carta escrita abans de morir, l'extraordinària Else reconeixia: "Com a dona de la meua generació, vaig ser una noietat, una persona insòlita i sospitosa. Sobresortia pels marges, per dir-ho d'alguna manera; vaig haver de ser molt forta i crear les meves pròpies lleis. Ningú no em va ajudar, ben al contrari: en el millor dels casos m'acceptaven com una anomalia, i, en el pitjor, em consideraven una degenerada". ♦♦